

והוא סובר (נדרים כ"ה ע"א) דטובת הנא' ממון, ואעפ"כ פוטר הגנב נפשו בכבש, וא"כ ה"ה לענין אתרוג. ועיין שם בתוספת ביכורים לסי' תרנ"ו.

★★

בשיטה מקובצת בסוגיין כתב בשם הראב"ד דהא דמבואר כאן דפטר נפשי' בכבש, היינו דוקא אם אין השור שגנב בעין, אבל אם איתי' בעין, צריך להחזירו. וכתב בביכורי יעקב (תרנ"ו סק"ג) דלפי זה אף למהר"ם מינץ שלמד מכאן שאם גזל אתרוג הדר חברו, פוטר א"ע באתרוג סתם, היינו דוקא בליתי' להאתרוג שגזל בעין, אבל אם איתי' בעין צריך להחזירו.

★★

בעצי חיים (פר' ויקרא) מצא רמז נאה לדין זה בדברי הכתוב, שנאמר (א, ב-ה) 'אם עולה קרבנו מן הבקר וגו' ושחט את בן הבקר לפני ה' וגו', ולכאורה הרי מתחילה אמרה תורה בקר ולמה סיימה בבן הבקר.

אלא כאן רמזו הדין שלפנינו, שאם הפריש בקר דהיינו שור, ואחר כך נגנב, פוטר עצמו בבן הבקר דהיינו שה.

★★

בגמ': רבי אומר דבר המעכב בשחיטה אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

ופירש רש"י, 'המעכב בשחיטה - דבר שאם ניטל הימנה נעשית בו נבילה מחיים, כגון וושט או קנה או הירך וחלל שלה או כבד, או אחד מבני מעיים, דלא מתיר לה שחיטה. אבל ידה ורגלה מן הארכובה ולמטה לא'.

במנחת חינוך (השמטות למצוה עג) הקשה, הרי ניטלה כבד והמעיים אין זה ענין לנבילה כלל אלא לטריפה בלבד, ואיך כתב רש"י דהוי נבילה, וגם גבי וושט אין זה פשוט דהוי נבילה, במנחת חינוך נשאר בצריך עיון גדול.

אף בשו"ת שואל ומשיב (תנינא ח"ב סימן מ"ו) הקשה כן, והביא דרש"י סותר עצמו מקידושין (נז, א בתוד"ה שחטה), דבושט שייך טריפה אף לאחר מיתה, וגם כן נשאר בצריך עיון.

בשו"ת הרד"ד (אבן העזר סימן מא), תירץ, דהנה רש"י מסיים 'דלא מתיר לה שחיטה', ולכאורה הוא שפת

יתר. אלא באמת נחלקו בפירוש דברי רבי, יש אומרים דוקא נבילה אבל טריפה לא מקרי מעכב בשחיטה, כיון דמטהר להוציא מידי נבילה, והרשב"א בסוגייתנו חולק וסובר דאף בטריפה מקרי מעכב בשחיטה.

מענתה יש לומר דרש"י סובר כהרשב"א, אלא דתלוי במחלוקת רבנן ורבי שמעון, דלרבנן דשחיטה שאינה ראויה הוי שחיטה מקרי טריפה ולא מעכב בשחיטה, ולרבי שמעון דשחיטה שאינה ראויה לאו שמיה שחיטה לאו דוקא נבילה, ואם כן כיון דאמרו במסכת חולין (פה, א), ראה רבי דברי רבי מאיר באותו ואת בנו, ודבריו של ר' שמעון בכיסוי דם, ומיהו רש"י נסתפק כהי מינייהו סבר רבי בד' וה', ועל כן פתח בנבילה מחיים, כגון וושט וקנה וירך וחלל, דזה לכולי עלמא ואחר כך כבד ובני מעיים, דאי סבר כרבי שמעון גם כן כיון דלא מתיר השחיטה פטור מד' וה'.

★★

בגמ': או דלמא מצי א"ל אנא מצוה מן המובחר בעינא למיעבד.

הגדה"ק ר"ג וידנפלד זצ"ל-ה"ד בעל חזון נחום, כתב לבעל ספר חדושי מהרי"ו על שו"ע או"ח על מש"כ שם (בסי' י"ד סעיף ד') להסתפק אם אמרינן ניחא ל' לאיניש למעבד מצוה בממוני' לגבי מצוה מן המובחר וז"ל בתו"ד:

ומכבר הערתי בב"ק (ע"ח:): דבעי אם יכול לומר אנא מצוה מן המובחר בעינא למיעבד, והרי למ"ש התוס' מנחות (מ.) ד"ה סדין, בהא דאמר בגמ' ענשיתו אעשה דעל ציצית מן המובחר קא מקפיד, א"כ למה לא יוכל לומר מן המובחר קא בעינא כיון דענשי על זה בעידן ריתחא, וצע"ק. ע"כ.

(והו"ד בקובץ דרך כוכב מיעקב קובץ ד' ע' ע"ג).

★★

בגמ': בעי רבא, הרי עלה עולה והפריש שור, ובא אחר וגנב, מי מצי פטר נפשי' בכבש לרבנן, בעולת העוף לראב"ע וכו'.

ובתב הגאון בעל מתא דירושלים על הירושלמי בספרו אמרות ה' פר' ויקרא (א-ב):